Ἡ ἐπιστολή Ἰ. Μεταξᾶ πρός τόν Πρωθυπουργό Κροκιδᾶ 3 Νοεμβρίου 1922

τῆς Ἰωάννας Εὐγενίου Φωκᾶ

Παραθέτω τήν ἐπιστολή τοῦ Ἰωάννη Μεταξᾶ, τῆς 3ης Νοεμβρίου 1922, πρός τόν Πρωθυπουργό Σωτήριο Κροκιδᾶ, προκειμένου νά χρησιμεύσει ὡς ἱστορική πηγή στούς ἀναγνῶστες τῆς «Ἑστίας» καί κυρίως στούς συντάκτες τοῦ ἐντύπου μέ τίτλο **«Η ΔΙΚΗ ΤΩΝ ΟΚΤΩ ΚΑΙ Η ΕΚΤΕΛΕΣΗ ΤΩΝ ΕΞΙ, ΕΝΑ ΔΡΑΜΑ ΤΟΥ ΣΥΓΧΡΟΝΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ, Ἀθῆναι 2010»**, πού δημοσιεύθηκε ἀπό τό Ἵδρυμα Ἱστορίας Ἐλευθερίου Βενιζέλου καί παρουσιάστηκε ἀπό τήν «Ἑστία», τήν 19η Ἰουνίου 2010.

Στό ἔργο αὐτό, ὁ Ἀκαδημαϊκός κύριος Κωνσταντῖνος Δεσποτόπουλος, ἀναφέρεται στή συγκεκριμένη ἐπιστολή τοῦ Ἰωάννη Μεταξᾶ, διαστρέφοντας τό νόημα μέ ὅλως αὐθαίρετα σχόλια, ἀντίθετα πρός τή δημοκρατική, συνεπῆ καί συνετή στάση τοῦ Ι. Μεταξᾶ.

Παραθέτω μέρος τοῦ κειμένου τοῦ Ἀκαδημαϊκοῦ κυρίου Κ. Δεσποτόπουλου:

«Ἐξ ἄλλου ἐπισημαίνει ὁ Γ.Κ. Στεφανάκης τή συμμετοχή κάπως καί τοῦ Ἰωάννη Μεταξᾶ, τοῦ μετά δεκατέσσερα χρόνια δικτάτορα, στήν εὐθύνη γιά τήν προσφυγή στήν «αἱματηρή κάθαρση», μέ τήν ἐπιστολή του ἰδιαίτερα πρός τόν Πρωθυπουργό τότε Σ. Κροκιδᾶ, τόν μή σύμφωνο πρός τήν ἐπικειμένη καταδίκη, ὥστε νά παραιτηθεῖ. Ἐντυπωσιάζει, ὁπωσδήποτε ὅτι φέρονται νά ἔχουν προσωπική εὐθύνη καί οἱ δύο ἔπειτα δικτάτορες (ἐννοεῖ τόν Ι. Μεταξᾶ καί τόν Θ. Πάγκαλο) διαπρεπέστατοι ἀξιωματικοί τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ καί μέ τίτλους συμμετοχῆς στίς ἔνδοξες ἐπιτυχίες του ...».

Ἀπαντῶ στό συγκεκριμένο σημείωμα, χωρίς νά ἀναφερθῶ καί στά ἄλλα ἱστορικά ἀτοπήματα πού περιέχονται στό ἐν λόγω δημοσίευμα, εἰς βάρος τοῦ Ἰωάννη Μεταξᾶ, καί ἐπιθυμῶ νά ὑπενθυμίσω τά ἑξῆς.

Τό 1922, ὁ Ἰωάννης Μεταξᾶς ἦταν στά πρῶτα βήματα τῆς πολιτικῆς σταδιοδρομίας του ὡς Ἀρχηγός τοῦ Κόμματος τῶν Ἐλευθεροφρόνων (ἀπό τήν 12 Ὀκτωβρίου). Στό Ἡμερολόγιό του τακτικά ἀναφέρεται στόν Πρωθυπουργό Σ. Κροκιδᾶ καί τήν ἐν γένει κατάσταση πού ἐπικρατοῦσε τότε. Ἦταν μία ἐποχή μέ ἀκυβερνησία, ἀναρχία, τρομοκρατία, μέ συνεχεῖς ἀπειλές κατά τῆς ζωῆς τοῦ Μεταξᾶ, συλλήψεις πολιτικῶν φίλων του, ἐπιθέσεις καί ἐκβιασμούς βενιζελικῶν ἐφημερίδων ἐναντίον του, συνεχεῖς διαδόσεις περί συλλήψεως καί δολοφονίας τοῦ ἰδίου τοῦ Μεταξᾶ. Σᾶς παραθέτω ὁρισμένα ἀπό τά ἀναγραφόμενα:

«27 Σεπτεμβρίου, Τρίτη. Πολιτική κίνησις. Ἀπειλαί Κροκιδᾶ καί ἄλλων ἐναντίον μου. Ἐγώ δέν θά ἐγκαταλείψω τήν θέσιν μου...».

«1 Ὀκτωβρίου, Σάββατον... Κατηγορίαι βενιζελικοῦ τύπου ἐπί ἰταλοφιλία. Κακοήθεις συκοφαντίαι... Ζῶμεν ὑπό τρομοκρατίαν».

«3 Ὀκτωβρίου, Δευτέρα... Ροῦσος μεταδίδει ἀπειλάς Κροκιδᾶ διά σύληψιν καί φόνον μου».

«6 Ὀκτωβρίου, Πέμπτη. Ἀπειλαί συλλήψεώς μου...».

«11 Ὀκτωβρίου, Τρίτη. Ἐξακολουθοῦν αἱ κατ' ἐμοῦ ἀπειλαί. Προετοιμασία δημοσιεύσεως προγράμματος (κόμματος Ἐλευθεροφρόνων)».

«12 Ὀκτωβρίου, Τετάρτη. Ἐπιστολή μου διαμαρτυρίας εἰς Κροκιδᾶ... Εἶμαι ἀποφασισμένος νά ἀποθάνω ὑπέρ τῆς ἐλευθερίας τοῦ λαοῦ».

«18 Ὀκτωβρίου, Τρίτη. Τά ἴδια. Ἀπειλαί, ἀπειλαί ἐναντίον μου. Ἄς γίνη ὅ,τι γίνη. Ἄρθρον τῆς "Πολιτείας" ἐναντίον μου. Ζητεῖ νά ἀποσυρθῶ τῆς πολιτικῆς...».

«29 Ὀκτωβρίου...Εἶμαι ἀποφασισμένος νά ἀποθάνω καί δέν φοβᾶμαι τίποτε. Καί εἶμαι πράγματι».

«2 Νοεμβρίου, Τετάρτη. Ζήτημα ἐπεμβάσεώς μου εἰς τήν Δίκην. Τί νά κάμω; Μοῦ ἔρχονται αἱ ἀναμνήσεις τοῦ ἀγρίου πολέμου πού μοῦ ἔκαμαν. Σύλληψις Σπετσιώτη καί Μπούμπουλη (Ἐλευθερόφρονες)».

«3 Νοεμβρίου, Πέμπτη.

Ἐπίσκεψις Κροκιδᾶ. Πρότασίς μου περί ἐφέσεως δεκτή. Συνομιλία καταλήγει εἰς ποιάν ἐγκαρδιότητα. Ἐπίσης διαμαρτύρομαι διά συλλήψεις φίλων μου. Μοῦ ζητεῖ σχετικάς ἐπιστολάς. Εἰς Πεσματζόγλου συντάσσω ἐπιστολάς διά δίκην καί διά φίλους μου. Τελειώνω ἀργά. Σπίτι. Ἐγχειρίζει Πεσματζόγλου».

«4 Νοεμβρίου, Παρασκευή. Καλή ἐντύπωσις ἐκ τῆς ἐπιστολῆς. Καί ἐγώ αἰσθάνομαι ὅτι καλά ἔκαμα....». Ἰωάννης Μεταξᾶς.

Ὁ Ἰωάννης Μεταξᾶς, ὑπουργός Ἐθνικῆς Ἀμύνης.

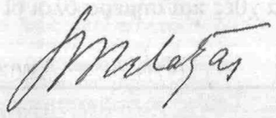

ΤΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ ΤΟΥ

ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ

* * *

1921-1932

Ἐπιμέλεια: ΠΑΝ. Μ. ΣΠΗΛΙΑΡΟΣ

ΓΚΟΒΟΣΤΗΣ

Τό ἐπίμαχο κείμενο τῆς ἐπιστολῆς Μεταξᾶ πρός Κροκιδᾶ ἔχει ὡς ἑξῆς:

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 3 Νοεμβρίου 1922

Ἀξιότιμε Κύριε Πρόεδρε,

Ἐνεργῶν ἐν ὀνόματι τοῦ κόμματος τῶν Ἐλευθεροφρόνων τοῦ ὁποίου ἔχω τήν τιμήν νά ἡγοῦμαι, κρίνω ἀπαραίτητον ὅπως ἐπιστήσω τήν προσοχήν τῆς Κυβερνήσεως ἐπί τῆς δυσφορίας καί τοῦ ἐρεθισμοῦ τῆς κοινῆς γνώμης, ἕνεκα τῆς διεξαγομένης δίκης τῶν κατηγορουμένων, ὡς ὑπαιτίων τῆς Μικρασιατικῆς καταστροφῆς.

Εἶναι πασίγνωστον ὅτι τό κόμμα τῶν Ἐλευθεροφρόνων, ἐγώ δέ προσωπικῶς καί πρό τῆς συγκροτήσεως αὐτοῦ, εἴμεθα ἀντίθετοι τῆς ἀσκηθείσης Μικρασιατικῆς πολιτικῆς, πολύ δέ περισσότερον ἀντίθετοι κατά τοῦ τρόπου καθ' ὅν αὕτη ἐφηρμόσθη κατά τήν τελευταίαν διετίαν. Τάς γνώμας δέ αὐτάς ἡμῶν ὑπεστηρίξαμεν δημοσία καί παντί τρόπω προσεπαθήσαμεν ὅπως προλάβωμεν τάς συμφοράς, αἵτινες ἐπῆλθον κατά τῆς Ἑλλάδος. Συνεπῶς οὐδεμία παρεξήγησις ἐπιτρέπεται νά γεννηθῆ ὅτι τό σημερινόν ἡμῶν διάβημα προέρχεται ἐκ πολιτικῆς ὁμοφροσύνης πρός τούς κατηγορουμένους. Φρονοῦμεν δέ ἀδιστάκτως ὅτι ἐν τῇ προκειμένῃ ὑποθέσει ἡ φωνή ἡμῶν εἶναι ἡ μᾶλλον ἀμερόληπτος ἐν τῇ χώρα ταύτῃ.

Καθ' ἡμᾶς οὐδείς δισταγμός δύναται νά χωρήσῃ ὅτι πρέπει νά ἀναζητηθῶσι δι' ὅσον ἔνεστι εὐρείας ἐρεύνης καί νά τιμωρηθῶσιν οἱ ὑπαίτιοί της ἐθνικῆς συμφορᾶς. Τοῦτο ὅμως δέν δύναται νά γίνῃ δι' ἐσπευσμένης διαδικασίας ἐν μέσῳ τῆς ὀξείας διαμάχης τῶν πολιτικῶν παθῶν, ἥτις διαμάχη ἄλλωστε εἶναι ἡ πρώτη καί κύρια αἰτία τῶν συμφορῶν μας. Οὔτε δύναται νά ἀφαιρεθῇ ἀπό τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ τό δικαίωμα καί καθῆκον συγχρόνως, ὅπως αὐτός οὗτος, διά τῶν ἐλευθέρως καί νομίμως ἐκλεχθησομένων ἀντιπροσώπων αὐτοῦ, συνερχομένων ἐν Συντακτικῇ Συνελεύσει, κρίνῃ καί δικάσῃ ἐκείνους εἰς τούς ὁποίους ὁ λαός οὗτος ἐνεπιστεύθη τήν διαχείρισιν τῶν τυχῶν αὐτοῦ.

Ἀκριβῶς δέ τό συναίσθημα ὅτι, διά τοῦ τρόπου τῆς διεξαγωγῆς τῆς προκειμένης δίκης, παραμερίζεται ὁ ἑλληνικός λαός τιθέμενος ἐν δευτέρα μοῖρα, γεννᾶ τήν δυσφορίαν ἐπί τῆς ὁποίας ἐπεστήσαμεν καί ἐφιστῶμεν τήν προσοχήν τῆς Κυβερνήσεως. Δέν πρέπει νά παροραθῇ ὅτι ἡ προκειμένη δίκη διεξάγεται ἐπί τῇ βάσει διαδικασίας εὑρισκομένης εἰς τελείαν ἀντίθεσιν πρός τό ἰσχῦον Σύνταγμα. Καί ποιναί ἀκόμη ὡρίσθησαν, τάς ὁποίας ρητῶς ἀποκλείει τό Σύνταγμα τοῦτο, τό ὁποῖον ἐν τούτοις ἀποτελεῖ τήν μόνην μέχρι τοῦδε γνωστήν ἔκφρασιν τῆς θελήσεως τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ.

Δέν ἀποκλείεται βεβαίως ἐν τῷ μεταξύ ὁ λαός νά μετέβαλε γνώμην. Δέν ἀποκλείεται ἡ σημερινή θέλησίς του νά εἶναι σύμφωνος πρός τά διά τῆς δίκης ταύτης θεσπισθέντα. Ἀλλά τήν μεταβολήν ταύτην τῆς γνώμης του ὁ ἑλληνικός λαός μόνον διά Συντακτικῆς Συνελεύσεως, ἐξ ἐλευθέρων ἐκλογῶν προερχομένης, δύναται νά ἐκφράσῃ.

Τί θέλει συμβῆ, ἐάν ἀφ' ἑνός ἡ ἀπόφασις τοῦ Ἐπαναστατικοῦ Δικαστηρίου, καθισταμένη τελεσίδικος, ἐπιβάλῃ ποινάς τῶν ὁποίων ἡ ἐκτέλεσις νά ἔχῃ ἀνεπανόρθωτα ἀποτελέσματα, ἀφ' ἑτέρου δέ ἡ μετά τινα χρόνον συνερχομένη Ἐθνοσυνέλευσις δέν κυρώσῃ τό εἶδος τοῦτο τῶν ποινῶν, διά τά ἐν λόγῳ ἐγκλήματα, οὔτε τό εἶδος τῆς διαδικασίας τό ὁποῖον ἐφηρμόσθη; Ποία ἀνθρώπινη δύναμις θά ἐπανορθώσῃ τό ἀνεπανόρθωτον, καί τίνος οἱ ὦμοι θά βαστάσωσι τήν κολοσσιαίαν ἀπέναντι τοῦ Ἔθνους εὐθύνην;

Διά τοῦτο, κ. Πρόεδρε, ἐπιθυμοῦντες οὐχί νά κρίνωμεν καθ' οἱονδήποτε τρόπον τά γιγνόμενα, προλαμβάνοντες τήν ἀπέναντι τούτων κρίσιν τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, ἀλλά νά παράσχωμεν εἰς τήν Κυβέρνησιν συνδρομήν ὅπως κατευθύνῃ τήν κατάστασιν πρός ὁμαλωτέραν ἐξέλιξιν, καί ἰδίως πρός κατευνασμόν τῶν παθῶν, ὅστις εἶναι ἀπαραίτητος διά τήν σωτηρίαν τῆς χώρας ταύτης, εἰς τῆς ὁποίας τά σύνορα παίζεται κατά τήν στιγμήν ταύτην ἡ τύχη, ὑποβάλλομεν τήν γνώμην ἵνα δοθῇ εἰς τούς κατηγορουμένους τό δικαίωμα τῆς ἐφέσεως κατά τῆς ἀποφάσεως τοῦ Ἐπαναστατικοῦ Δικαστηρίου πρός τήν μέλλουσαν νά συγκληθῇ Ἐθνοσυνέλευσιν καί συνεπῶς ἀνασταλῇ ἡ ἐκτέλεσις τῶν καταγνωσθησομένων ποινῶν, μέχρι τῆς τελεσιδίκου ἀποφάσεως τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως.

Τοιαύτη λύσις, ἔχουσα ὅμοια προηγούμενα καί ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἄλλων μεγάλων λαῶν, θά ἦτο σύμφωνος καί πρός τό ἀσάλευτον δόγμα τῆς κυριαρχίας τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, ἀλλά καί πρός τό πνεῦμα τῆς Ἐπαναστάσεως, ἥτις ἐθεώρησεν ὑποχρέωσιν αὐτῆς νά ζητήσῃ σύγκλησιν νέας Ἐθνοσυνελεύσεως, ὅπως διά ταύτης ὁ λαός ἐκφράσῃ τήν κυρίαρχον αὐτοῦ θέλησιν.

Εὐελπιστῶ, κ. Πρόεδρε, ὅτι τήν γνώμην ἡμῶν ταύτην, ἥτις εἶναι καί γνώμη –εἶμαι βέβαιος περί τούτου– τῆς μεγάλης πλειονότητος, σχεδόν τῆς ὁλότητος τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, θά μελετήσῃ ἡ Κυβέρνησις μετά τῆς δεούσης προσοχῆς. Βεβαιωθῆτε δέ ὅτι ἡ παραδοχή αὐτῆς θά φέρῃ ἀληθῆ ἀνακούφισιν εἰς τήν κοινήν γνώμην, καί θά στρέψῃ τήν προσοχήν αὐτῆς ἐκεῖ ὅπου κρίνεται σήμερον ἡ τύχη τοῦ Ἔθνους.

Διατελῶ μετά πάσης τιμῆς,

Ἰωάννης Μεταξᾶς

(Ι. Μεταξᾶς, Τό προσωπικό του Ἡμερολόγιο, τόμ. 3, σελ. 782-783).

Συμπληρώνω δέ πρός γνῶσιν τῶν συγγραφέων, ὅτι ὁ Πρωθυπουργός Σωτ. Κροκιδᾶς, δέν παραιτήθηκε λόγω τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Ι. Μεταξᾶ, ὅπως ὑποστηρίζουν, ἀλλά παραιτήθηκε 9 μέρες ἀργότερα, τήν 14η Νοεμβρίου τοῦ 1922, μετά τήν ὁριστική δήλωση παραιτήσεως τοῦ Ἀλεξάνδρου Ζαΐμη τήν 6η Νοεμβρίου, ὁ ὁποῖος οὐδόλως ἐπεθύμει νά ἀναλάβει τήν Πρωθυπουργία, πού τοῦ εἶχε προτείνει ἡ Ἐπανάσταση τήν 16η Σεπτεμβρίου 1922, καί ἀντ' αὐτοῦ τήν θέση κατεῖχε ὁ Σ. Κροκιδᾶς.

Ὡς πρός τήν σύγκριση καί τόν παραλληλισμό τῆς στάσεως τοῦ Ι. Μεταξᾶ μέ τόν Θ. Πάγκαλο ἄς μοῦ ἐπιτραπεῖ νά τήν χαρακτηρίσω ἀπολύτως ἀπαράδεκτη, ἀφοῦ ὁ δεύτερος ἔλαβε μέρος στήν Δίκη καί καταδίκη τῶν Ἕξι.

Ὁ Ἰωάννης Μεταξᾶς τήρησε μέ μαθηματική ἀκρίβεια καί συνέπεια τήν ἴδια ἀκριβῶς στάση 13 χρόνια ἀργότερα, ὅταν ἐκλήθη γιά μάρτυρας ἀπό τό στρατοδικεῖον στήν δίκη τῶν πρωταιτίων τοῦ Κινήματος τοῦ Ναυστάθμου τό 1935: *«Ἐξέφρασε τήν κατάπληξίν του διότι εἰς τό ἑδώλιον τῶν κατηγορουμένων δέν ἔβλεπε τόν Πρωθυπουργό Τσαλδάρην καί τούς Ὑπουργούς Κονδύλην καί Χατζηκυριάκον». Ὑπεστήριξε ὅτι οἱ στρατοδίκαι ἦσαν ἀντίδικοι τῶν κατηγορουμένων καί ὄχι δικασταί των, καί ὅτι αἱ διεξαγόμεναι δίκαι ἦσαν δίκαι σκοπιμότητος καί δέν ἀπέβλεπον εἰς τήν ἀπονομήν δικαιοσύνης».* (Γρ. Δαφνῆς. Ἡ Ἑλλάς μεταξύ δύο Πολέμων, τόμ. 2, σελ. 363).

Ἑβδομήντα χρόνια πέρασαν ἀπό τόν θάνατο τοῦ Ἰωάννη Μεταξᾶ ἀλλά ἡ ἐμπάθεια συνδυασμένη μέ ἀμάθεια ἐξακολουθοῦν νά ἀλλοιώνουν τά ἱστορικά ντοκουμέντα εἰς βάρος τῆς ἱστορίας τοῦ Ἰωάννη Μεταξᾶ. Μήπως εἶναι ἡ ὥρα νά ἀκουσθοῦν καί πάλι τά λόγια τοῦ Γεωργίου Βλάχου στό ἄρθρο του, πρός τόν Ἰωάννη Μεταξᾶ, στήν Καθημερινή της 8ης Δεκεμβρίου, μέ τίτλο «Ἱστορία Ἀναμνήσεις Ἀπολογία»:

«Ἡ στήλη αὕτη ἠσθάνθη τήν ἀνάγκη νά γράψει ὅ,τι φρονεῖ, ὅ,τι σκέπτεται διά τόν ἄνθρωπο αὐτόν (τόν Ἰωάννη Μεταξᾶ), ὁ ὁποῖος ἀφοῦ ἐπί δεκαέξι ἔτη ἠγωνίσθη ἐναντίον ἡμῶν τῶν Ἑλλήνων, εἰς μάτην, διά νά χρησιμεύσει στήν Ἑλλάδα, εἰς μέν 4 ἔτη κατόρθωσε νά τήν ἀναπλάσει εἰς δέ μίαν ὥραν τήν ἔσωσε».